

Bediüzzaman'ın cumhuriyet görüşü

Eskişehir Mahkemesinde gizli kalmış, resmen zapta geçmemiş ve müdafaatımda dahi yazılmamış bir eski hatırayı ve lâtif bir vakıa-i müdafaayı aynen beyan ediyorum.

Orada benden sordular ki: “Cumhuriyet hakkında fikrin nedir?”

Ben de dedim: “Eskişehir mahkeme reisinden başka daha sizler dünyaya gelmeden ben dindar bir cumhuriyetçi olduğumu elinizdeki tarihçe-i hayatım ispat eder. Hülâsası şudur ki: O zaman şimdiki gibi, hâli bir türbe kubbesinde inzivada idim. Bana çorba geliyordu. Ben de tanelerini karıncalara verirdim, ekmeğimi onun suyuyla yerdim. İşitenler benden soruyordular. Ben de derdim: Bu karınca ve arı milletleri cumhuriyetçidirler. O cumhuriyetperverliklerine hürmeten, tanelerini karıncalara verirdim.”

Sonra dediler: “Sen Selef-i Salihîne muhalefet ediyorsun.”

Cevaben diyordum: “Hulefâ-i Râşidîn, herbiri hem halife, hem reis-i cumhur idi. Siddîk-ı Ekber (r.a.), Aşere-i Mübeşşere ve Sahabe-i Kirama elbette reis-i cumhur hükümünde idi. Fakat mânâsız isim ve resim değil, belki hakikat-i adaleti ve hürriyet-i şer’iyyeyi taşıyan mânâ-yı **dindar cumhuriyetin** reisleri idiler.”

Laik cumhuriyet manası nedir?

İşte, ey müddeiumumî ve mahkeme âzâları.

Elli seneden beri bende bulunan bir fikrin aksiyle beni ittiham ediyorsunuz. Eğer lâik cumhuriyet soruyorsanız, ben biliyorum ki, lâik mânâsı, bîtaraf kalmak, yani hürriyet-i vicdan düsturuyla, dinsizlere ve sefahetçilere ilişmediği gibi, dindarlara ve takvâcılara da ilişmez bir hükümet telâkki ederim. On senedir (şimdi yirmi sene oluyor) ki hayat-ı siyasiye ve içtimaiyeden çekilmişim. Hükümet-i cumhuriye ne hal kesb ettiğini bilmiyorum. El’iyâzü billâh, eğer dinsizlik hesabına imanına ve âhiretine çalışanları mes’ul edecek kanunları yapan ve kabul eden bir dehşetli şekle girmişse, bunu size bilâperva ilân ve ihtar ederim ki, bin canım olsa, imana ve âhiretime feda etmeye hazırım.

Onkikinci Şua

Meşrutiyet (Cumhuriyet) nedir?

Sual: "İstibdat bu derece bir semm-i katil olduğunu bilmezdik. Lehü'l-hamd, parçalandı. Onu esâsiyle tedâvi edecek olan tiryâk-ı meşrutiyeti bize târif et."

Cevap: Bâzı memurların ef'ali, adem-i ülfetten dolayı size yanlış ders gösterdiği ve şiddetten neş'et eden müşevveşiyetle hâl-i hazırda fehmettiğiniz meşrutiyeti tefsir etmeyeceğim. Belki hükûmetin hedef-i maksadı olan meşrutiyet-i meşrûâyı beyân edeceğim:

İşte, meşrutiyet

وَسَأَوْرُهُمْ فِي الْأَمْرِ 1 وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ 2

âyet-i kerîmelerinin tecellîsidir ve meşveret-i şer'iyedir. O vücud-u nûrânînin kuvvete bedel, hayatı haktır, kalbi mârifettir, lisânı muhabbettir, akli kanundur, şahıs değildir.

Evet, meşrutiyet hâkimiyet-i millettir; siz dahi hâkim oldunuz. Umum akvâmın sebep-i saadettir; siz de saadete gideceksiniz. Bütün eşvâk ve hissiyât-ı âliyeyi uyandırır; uyku bes, siz de uyanınız. İnsanı hayvanlıktan kurtarır; siz de tam insan olunuz. İslâmiyetin bahtını, Asya'nın tâliini açacaktır. Size müjde. Bizim devleti ömr-ü ebedîye mazhar eder. Milletın bekâsiyla ibkâ edecek; siz daha me'yus olmayınız. Bir ince tel gibi her tarafa hevâ ve hevesin tehyîci ile çevrilmeye müstaid olan rey-i vâhid-i istibdâdı lâyetezelzel bir demir direk gibi, lâyetefellel bir elmas kılıç gibi olan efkâr-ı âmmeye tebdil eder; siz de, sefine-i Nuh gibi emniyet ediniz. Herkesi bir padişah hükmüne getiriyor; siz de hürriyetperverlikle padişah olmaya gayret ediniz. Esâs-ı insâniyet olan cüz'-ü ihtiyârı temin eder, âzâd eder; siz de câmid olmaya râzı olmayınız. Üç yüz milyondan ziyade ehl-i İslâmı bir aşîret gibi birbirine rapteder; siz de o râbitayı muhâfaza ediniz. Zira meşveret perdeyi attı; milliyet göründü, harekete geldi. Milliyet içinde İslâmiyet ışıklandı, ihtizâza geldi. Zira, milliyetimizin rûhu İslâmiyettir; hakiki ve nisbî ve izâfiden mürekkeptir. Başka millete benzemiyor.

Münazarat

Dipnot-1"Ve işlerde onlarla istişare et." Âl-i İmrân Sûresi, 3:159.

Dipnot-2"Onların işleri, aralarında yaptıkları istişare ile dir." Şûrâ Sûresi, 42:38.